

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 11.

V Ljubljani, dne 16. marca 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Židovske alice stev. 5/I.

Volilna reforma.

V državnem zboru je začela razprava o volilni preosnovi. Govorili so že pristaši raznih strank. V začetku debate je bilo slišati gromovitih glasov proti reformi, zlasti poslanec Grabmayer iz kurije veleposestnikov in pa Poljaki so se delali sila razburjene. Vendar se od dne do dne bolj krepča vtisk, da je reforma zagotovljena. Seveda bode v odseku hudih bojev, ki pa bodo naperjeni večinoma proti razdelitvi mandatov in okrajev. V odsek pride baje en socialni demokrat in 4 Jugoslovani. Vlada je pripravljena, še nekoliko povišati število mandatov, da kolikor mogoče potolaži nezadovoljne stranke.

Izmed vseh govorov, ki so bili doslej izrečeni, je bil najznamenitejši govor dr. Adlerja, ki ga vsled tesno odmerjenega prostora ne moremo objaviti v celoti, iz katerega pa posnamemo v naslednjem vsaj nekatere posameznosti.

Dr. Adler je dejal:

Zavedam se tega, da je vstopil parlament v usodno uro za Avstrijo. Za splošno in enako volilno pravico se bojujejo avstrijski

narodi že desetletja, delavstvo je vodilo zanje težke in krvave boje. Vem, da še nismo na koncu bojev. Ali tega ne morete prezreti, da smo na začetku konca, da stojimo pred izpolnitvijo pravice. Kar smo slišali od nasprotnikov načrta, ni nič drugega, kakor boji na retiradi. Mi ne smatramo volilne reforme za idealno, našemu programu odgovarjajoče delo. Mi zahtevamo enako volilno pravico za vsakega državljan od 20. leta, brez obzira na spol. Odgovorili mi bode, da postanemo šele s 24. letom polnoletni. Toda delavske množice so prej dorasle in umirajo prej. S 35. leti je proletarec star človek, s 40. leti jih že večina pomrje. Tukaj ne predlagamo volilne pravice za ženske, ker vemo, da v tem parlamentu ni upanja nanjo. Ali to je samo znamenje, da je ta država zastala. V drugih deželah je vprašanje ženske volilne reforme že zrelo; v nekaterih je že rešeno, v nekaterih bode kmalu rešeno. Za nas splošna volilna pravica toliko časa ni dosežna, dokler polovica državljanov — in žene so državljanji, ki nosijo ravno taka in težja bremena kakor moški — nima enake pravice.

Dr. Adler je potem kritiziral zahtevo, da ima volilno pravico samo tisti, kdor biva celo leto pred razpisom v občini. Zahteva stalnega bivanja postavlja ljudi, ki so vsled gospodarskih razmer prisiljeni, da zapuščajo svoje bivališče in da iščejo drugod dela, na enako stopnjo z zločinci in z blaznimi. Mi imamo sedaj šestmesečno bivanje, ali Nemčija in druge države ne poznajo tega pogoja. Vsled zahteve enoletnega bivanja bi izgubilo v Avstriji 5 do 6 odstotkov opravičenih volilno pravico. Ali več kakor 10

je kanila nanjo tudi solza iz njegovega očesa in ko je vrgel tri lopatice zemlje v grob, ga je prevzela taka ginjenost, da je brez prevdarka začel govoriti ljudstvu, ki je stalo v gostih vrstah okrog groba.

Govoril je v imenu njega, ki je počival tam doli v odprtem grobu. Najprej se je zahvalil vsem, ki so prišli, da se zadnjikrat poslove od njega; govoril je tako lepo in živo o veličanstvu smrti, pa tako enostavno in zato ginljivo o pripravi na smrt, da se je kmalu zglasilo splošno ihtenje med množico. Besede, ki bi bile padle v cerkvi, izrečene na prižnici, na trda tla, so našla ob grobu plodovito prst v človeških srcih. Govoril je o ljubezni, ki je močnejša nego smrt, o pravi ljubezni, ki združi po kratki ločitvi zopet ljudi gori v nebesih, ako so se na zemlji zvesto in pošteno ljubili — zato naj vsakdo tako živi, da sme pričakovati gori svidenje v večni ljubezni.

odstotkov bi bilo takih, ki so od 24 do 30 let stari, to se pravi, prizadeti bi bili večinoma delavci. Iz te pomnožitve volilnega ropa ne bode nič in resno se bomo bode borili, da odvezemo roparjem zopet del njih plena. Nam se gre za pravico delavcev in tega ne bomo pripustili, da bi se enemu delu delavcev vzelo volilno pravico iz uzrokov, na katere sami ne verujete.

Predložen je tudi zakon za varstvo volilne svobode. Nihče ne potrebuje volilne svobode bolj kakor delavci in nihče ne želi bolj, da bi bila zavarovana, kakor oni. Ali zakon o varstvu ni tako važen, kakor varstvo pri volitvi. Volilna tehnika, ki jo predlaga vlada, ima mnogo napak. Ne maram govoriti o volilnih imenikih, o reklamacijski dobi, o komisijah i. t. d.; ali da bi bil skrutinij tajen, da bi sedla volilna komisija sama skupaj in štela glasove, to ne more biti. To diši popolnoma po Galiciji.

Predloži se tudi nov pravilnik za državni zbor. Mi nismo prijatelji tukajšnjega nereda. Mi želimo, da dobi parlament, kadar ga bomo imeli, tak opravilnik, ki mu zagotovi točno, pametno in hitro reševanje opravil; in ker predlaga take izpremembe, bomo glasovali zanje. Tudi nismo prijatelji rabuk. Ali to, česar se je bati, ni politična strast. Bati se je izgrediv frivolnosti in patoloških izgrediv. To pa ni odvisno od opravilnika; take reči bodo izginile, kadar bode parlament močan, kadar bode državni zbor res ljudsko zastopstvo. Obstrukcija se ne more ubiti z nobenim opravilnikom. Kjer se pokaže obstrukcija, je to znamenje bolezni, katere se pa ne ozdravi, ako se odpravi samo simptom.

Ker so vsi plakali, je smela sedaj tudi Cenka odzvati vire svojim solzam, ne da bi vzbudila sum. Samo mlinar je stal tam neginjen; kakor da je bil njegov duh odsoten, je gledal na tla. Ali naenkrat, kakor da ga je nekaj sunilo, je dvignil glavo, ko je kaplan končal:

„In sedaj vam moram sporočiti še poročilo, katero mi je naročil ranjki v zadnjem trenutku, preden je umrl. Seveda ne vem, ali je tukaj tisti, komur naj izročim zadnje naročilo, zadnji pozdrav. Ali ker je zbrana skoraj cela fara, je med vami morda tisti, ki mu je s svojim ostrim nožem prerezal nit življenja. Ako si ti, ubogi grešnik, s krvavimi rokami res med nami, tedaj čuj zadnje vest mrtveca iz groba: Od srca ti odpušča kot pravi kristjan; odpušča ti, kakor je Kristus odpustil svojim morilcem. Njegova zadnja beseda je bila: Oče v nebesih, odpusti mu! In sedaj gotovo že

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Bil je ubožni spreved vkljub velikemu spremstvu. Ako nastopi bogatin zadnjo pot na pokopališče, buče in brne vsi zvonovi celo uro; za Mihcem pa sta toževala le najmanjša zvončka na stolpu svojo žalno pesem, ko so nesli krsto že preko pokopališča. Ker poznajo tudi zvonovi veliko razliko med siromakom in med bogatinom, pojo tudi na svoj način . . . .

Mladi kaplan, ki ga je zadelo, da je blagoslovil mrliča siromaka, kar je bilo brezplačno, je bil globoko ginjen zaradi nesrečnega konca, ki ga je bil sam videl, in tudi vsled velikanske udeležbe pri pogrebu. Ko je poškopil krsto z blagoslovljeno vodo,

Ali vkljub tem in mnogim drugim napakam pozdravljajo socialni demokratje načrt volilne preosnove. Volilna reforma ne izpolnjuje vseh naših želja, ali imeti jo moramo.

Predvčerajšnjem ste slišali dr. pl. Grabmayerja, ki nam je razložil, da je za svobodo, a ne za demokracijo. To je novo izdanje stare prikazni, starega liberalizma, kateremu je bila svoboda nekaj negativnega. Svoboda po stari liberalni teoriji ne pomeni nič drugega, kakor v socialnem pogledu svoboda, da se pogine lakote, v političnem oziru pa toliko pravice, kakor se je more plačati. Liberalci so sestavljeni iz dveh tendenc: Iz doktrinarne liberalne ideje in pa iz želje za nadvlado plemstva vseh narodov in nemške buržoazije; produkt teh dveh struj pa je avstrijska birokracija, ki je na temelju državnih temeljnih zakonov z najlepšimi načeli tlačila vse prebivalstvo.

Grof Dzieduszycki nam je včeraj razlagal, da poljski in rusinski narod noče enake volilne pravice. Gospoda! Vi ne poznate naroda in narod ne pozna vas. Pritožujete se, da Galicija ne dobi dosti mandatov in o tem se bode še govorilo. Gotovo je odstotek mandatov za Gališko slabši kakor za druge dežele, ali poljski in rusinski narod ve, da je načrt velik napredek napram sedanjemu razmerju. V eni sapi je pripovedoval, da se prihodnji parlament ne bode mogel upirati vladnemu centralizmu in — da bode centralizem položen v grob.

Grof Dzieduszycki je dejal, da bode prihodnji parlament omara lačnih podgan. Če moramo govoriti z oliko privilegirancev in zajemati iz živalstva, tedaj vprašam: Kakšne bestije pa so združene v sedanjem parlamentu? Kakšne bestije so to, ki se koljejo med seboj, ki se ne znajo pametno pogovarjati? Kakšne bestije, ki so site in presite, pa so vendar tako požrešne, da branijo vrata tega doma z lažmi, z obrekovanjem, s fabuliranjem, s strahovi, in če bi mogli s krvjo in s silo? Kakšne bestije so to, ki so želele, da bi se postavilo topove proti delavstvu, ki je zahtevalo svojo pravico? Kakšne krvoločne bestije so to, ki bi rajši, da se zatre gibanje v krvi, kakor da popuste kaj od svojih bestialnih privilegijev?

V ostalem prepuščam grofa Dzieduszyckega svojemu sodrugu Daszynskemu.

Volilna reforma obsega za nas najmanj, kar je mogoče, ne pa največ. V koncesijah pa, ki se jih dela nacionalni neenakosti, obsega največ, kar je še mogoče. Gospodje Nemci bi morali vedeti to iz lastne zgodovine.

moli zate gorí v nebesih. Stori pa sedaj tudi ti, kar je treba, da ti bog odpusti.

O kristjani! Bratje! Zakonci! Sosedje! Ne sovraštva! Čuvajte se sovraštva, da umrete v miru!

Pridige ob odprtem grobu ni doživel še nihče v Gospojni. Molče je odšlo ljudstvo v cerkev k maši, ki jo je čital kaplan pro fideli defuncto Michaele v črni mašniški opravi. Cerkovnik je bil že pripravil rdečo, a kaplan je zahteval črno.

Ko je bila maša končana, se jih je največ povrnilo še enkrat k Mihevemu grobu, da izmolijo še molitvico. Marsikdo je podal tam v spravo roko svojemu sosеду, s katerim je živel že dolga leta v sovraštvu; marsikak družinski prepír je padel tukaj v globok grob.

Samo mlinar je odšel v težkih mislih domov. Ali je mislil kaplan nanj? Ali ni morda vjel kratek pogled. Menda vendar več ve, kakor je videti. Ali mlinar je ostal trden, to mora priznati sam sebi; niti oko se mu ni orosilo, ko je kaplan vse omeščal kakor maslo pa jih je ovijal okoli prsta. Gotovo ima kaplan njegov nož? A kako

vine. Enaka pravica v Avstriji spominja na staro, staro povest o sibilinskih knjigah. Pred kratkim sem dejal, da je krivično, ako se je nemški narod obremenil z očitanjem, da tlači druge narode, ne v svojem interesu, temveč v interesu dinastije. Takrat se mi je to zelo zamerilo in reklo se mi je, da sem slab Nemec. Gospoda! Mi socialni demokratje pripadamo vsak svojemu narodu ravno tako kakor kdo drugi. Kakor je Daszynski na Vaše začudenje tukaj izrekel: Poljak sem, kar nam ni bilo nič novega, tako tudi mi lahko pravimo: Nemci smo, in boljši Nemci kakor Vi! Proletariat, ki sledi interesom svojega razreda, varuje povsod lahko tudi interese svojega naroda; proletariat priznava narodne interese, ne pa interese narodne nadvlade. Narodna politika mora biti predvsem socialna politika.

Ni treba da bi tukaj jaz govoril Slovonom; to poskrbe moji slovanski sodrugi. K Nemcem govorim pa pravim: Ne pretiravajte svojih zahtev! V lastnem interesu jih ne pretiravajte! — Mi pravimo: Prava narodna naloga za vsaki narod tukaj je ne pohlepnost za vlado ne osvojevanje in potlačevanje, temveč izpoznanje, da so v zadnji vrsti kulturni interesi vseh narodov solidarni. V bratski zvezi samostalnih narodov mora postati nova Avstrija. Avstrija je bila dosti dolgo birič narodov. Narodi hočejo nastopiti svojo dedščino. Živa moč narodov more postati temelj Avstrije.

Da ne bodete mislili, da ne vemo, kaj se je zgodilo, Vam povemo: Vi vsi, Nemci, Čehi, Poljaki, liberalci, nacionalci, krščanski socialci ste porazdelili volilne okraje proti delavstvu, iz naših hrbtov ste izrezali svoje mandate. Ali mislite, da živite res od danes do jutri, da morate hitro pobrati, kar je mogoče? Toda mi vemo: Bodi trenotek Vaš, bodočnost je naša. Ne mislite na to, da se zavrže preosnova. Brez najhujšega boja, ki gre do življenja ne spravite tega parlamenta v sedanji obliki več skupaj. Jaz vidim tukaj samo enega mrliča: Mrtev je parlament privilegij; v življenje pa stopa sveta pravica narodov.

Enakost ali enakopravnost.

Socialna demokracija ni prikazen od včeraj. Njeno delovanje je javno. V njenih naukih, v njenih ciljih, v njeni propagandi ni nič tajnega. Literatura, ki je izšla izpod peres njenih umov in ki obsega že ogromno

bi ga dobil od njega? Ali naj ga poskusi podkupiti? Zakaj ne? Za denar se dobi vse od popa? Ali pa da bi mu ga vzel po sili ali pa z zvijačo? Dobiti ga mora — tako ali tako. Dokler je njegova usoda v kaplanovih rokah, nima mirne ure.

Ko pa je šel čez potok, iz katerega je pred tremi dnevi kaplan potegnil Lenko z mlinarjevim otrokom, se je naenkrat nasmeljal. Z dlanjo se je udaril po čelu pa je dejal: „Kako more biti človek tako neumen! Da se nisem takoj spomnil na to! Bedastemu kaplanu že zamašim nsta, da ne bode mogel reči niti, bē! Takoj v nedeljo se grem izpovedat, pa mu povem vse. Tedaj ohrani lahko vsa poročila in vse pozdrave svetega Mihe zase, z nožem vred. Ej, izpoved je vendar koristna stvar, haha! Sedaj se šele veselim svojega mlina!“

„Pa Cenka tudi? Cenka tudi?“ je vpraševal vrabec na drevesu. A mlinar ga ni več slišal od veselja nad svojim lepim načrtom; in opoldan mi je vse tako dobro teknilo, da je celo zmanjkalo cmokov.

Cerkovnik je ravnokar odzvonil enajst in vse se je veselilo tega klica po vaških

knjižnico, je vsakomur pristopna. Bilo bi torej misliti, da bodo končno nasprotniki socialne demokracije skušali tudi pri nas izpodbijati, kar stranka sama uči. Argument proti argumentu. Nihče se ne bi jezil zaradi takega boja; vsi, ki žele kolikor mogoče približanja resnici, bi se ga veselili. Socialna demokracija sama ravna tako, ne le v boju z nasprotniki, temveč tudi v svojih lastnih rečeh. Očitalo se ji je pogostoma, da je doktrinarna in dogmatična, a kdor jo kolikaj pozna, se je že prepričal iz njenega časopisja, iz debat na njenih zborih in kongresih, da je tukaj vsako mnenje svobodno in da nobena teža ne dobi veljave, ako ni vsestransko obdelana in pregledana. Pristaši množičnih strank navadno ne razumejo, kako je mogoče, da se pokazujejo med socialnimi demokrati včas, zlasti na zborih nasprotja v vehementnih oblikah. A ravno v tej svobodi nazorov je moč stranke in iz neoviranega duševnega boja se izcimijo načela, ki jih stranka lahko pripozna iz izpoznanja in iz prepričanja.

Ako bi se nasprotniki na enak način postavljali v okom naukom socialne demokracije, bi bilo dobro. Ali pri nas je v navadi drugačna metoda, ki je pač lažja, ali ne lepa. Najprvo se socialni demokraciji nekaj podtakne, potem pa se tisto pobija. Tako se je zadnjič gospod dr. Henrik Tuma razjezil nad «enakostjo», ki jo baje propagira socialna demokracija. Ako pride kak kaplanček, ki je šele zapustil lemenat, s takim bojnim geslom, se človek nasmeje. Kako naj bi klerikaleci dosegli sploh kak uspeh, ako bi govorili resnico o svoji in o drugih strankah? Zakrinkavanje svojih ciljev in suroniranje namenov nasprotnikom, kakršnih nimajo, je predpogoj klerikalni politiki. Od dr. Tume pa bi bilo vendar pričakovati drugačnega bojnega načina; če že ne iz drugih vzrokov, pač zato, ker je poleg mnogih drugih disciplin proučeval tudi socializem in je prihajal s socialno demokracijo toliko v dotiko, da tudi socializem in je lahko nekoliko poznal.

Dr. Tumi ne ugaja enakost, on ne veruje vanjo in v «Našem Listu» skuša dokazati, da je to utopija. Škoda za čas, ki ga je porabil v ta namen. Nič ni treba, da bi vzel vse tiste knjige v roko, ki jih je že prečital; dosti bi bilo, ako bi malce premislil, pa bi moral reči sam, da socialna demokracija še nikoli ni sanjala o ulogi Prokrusta, ki naj bi naredil vse ljudi enake. Kajti ravno socialna demokracija se skrbno varuje vseh

hišah. Ako zvoni zjutraj na vstajanje, ali pa opoldan in zvečer na molitev, se ne sluša tako točno tega glasu, kakor če naznanja ob enajstih: „Miza je pogrnjena, pridite jest!“

Tudi kuharica v župnišču je kuhala danes s posebnim veseljem za gospode in za posle. Cerkovnik je postavil po maši dve kositrovi skledici, polni novčičev, ki so jih ljudje darovali med mašo, na kuhinjsko mizo in kuharica je takoj preštela. Bilo je 18 kron in 94 vinarjev. Toliko včas niti največji pogreb ne nese, pri ubožnih pogrebih pa se nabere včas komaj 40 vin.

Miha pa je ležal že sam zunaj na pokopališču. Solnce ni moglo doseči do njega, akoravno se je igralo toplo in prijazno okoli gomile. Vedno mu je bilo dober prijatelj; njegovo lepo lice je opeklo, da je bilo rujav, povsod je izvabljal življenje, njega pa ni več moglo obuditi.

Kos je sedel na priprosti leseni križ in je pel sladko pesem, naenkrat pa je sunil dol po malega črva, ki je hotel zlezti v grob.

Nobenega oblačka ni bilo na nebu. Naenkrat pa je vendar začela razsajati ne-

umetnih ideologizmov in hodi samo po trdih realnih tleh.

Pebijati nazore o enakosti, je danes že banalno. Kdor ima le zdrave oči v glavi in nekoliko razuma pod lobanjo, vé, da je raznovrstnost vtemeljena v naravi. Ne le, da je hrast drugačen, kakor vrtnica in lisica drugačna kakor volk, tudi ni dveh bitij na svetu, ki bi bila drugo drugemu popolnoma enaka. Ljudje se razlikujejo po svojih telesnih in duševnih lastnostih in čeravno je prorokovanje v takih rečeh zelo nedopustno, je vendar vsekoli verjetno, da se bodo vedno razlikovali.

Ravno tako kakor g. dr. Tuma, vé to tudi vsaki socialni demokrat. Kdor bi zapisal enakost vseh ljudi v svoj program, bi sploh ne smel pričakovati, da bi se smatralo njegovo delo in njegov cilj resnim.

Toda priznavajoči neenakost ljudi, priznavajoči tudi, da si ne moremo prav misliti življenja v absolutni enakosti, moramo vendar poudarjati, da neenakost ni ravno taka, kakor jo radi slikajo naši nasprotniki in še bolj važno je, da ni treba, da bi ostala za boječnost taka, kakršna je danes.

Gospod dr. Tuma in z njim vsi slovenski narodnjaki bodo gotovo glasno protestirali, ako imenuje kak Wolf Slovence inferioren narod. Našteli bodo vse znamenite ljudi, ki so bili rojeni od slovenskih staršev, z različnimi primeri bodo ilustrirali bistri um Slovence, tisti, ki so najbolj navdušeni, se bodo celo toliko zaleteli, da bodo imenovali Nemce ali Italijane inferiorne. Isti Wolf ali Franko Stein pa ozmerja drugi dan nemške delavce in jim vrže v obraz psovko, da so manj vredni, kakor on in njegovi pajdaši; slovenski šovinist pa bode govoril o «stepih» in «idistih», ki pa so vendar Slovenci, le da in trobijo v njegov rog. Nemškemu nacionalcu, ki čita slovenske časopise, ni treba nič drugega, kakor nabrati šopek cvetic, ki jih dajejo klerikalci duhat liberalcem, liberalci pa klerikalcem, pa lahko dokaže iz slovenskih virov, da so vsi Slovenci lumpi, barabe, noreci, bedaki in kdové kaj še.

Razumen človek pa vé, da se ne more delati sumarične karakterizacije celih narodov. Zagrizeni «assenteoretičarji» imajo malo sreče s prakso. Ravno tako se ne more pavšalno označevati celih slojev ali celih razredov. Modrih in neumnih, poštenih in lopovskih, lepih in grdih ljudi se najde med Evropejci in med Azijati, med kapitalisti in med delavci, med moškimi in med ženskami, med katoličani in med brezverci.

vihta, da so celo vrabci preplašeni odleteli z župnijskega okna, kjer so radovedni in lačni gledali v jedilnico.

Notri sta ravnokar sedla župnik in kaplan k mizi. Že med molitvijo je švigalo okoli trdih župnikovih ust kakor bliskavica.

Komaj je pojedel kaplan prvo žlico juhe, pa je že švignila župnikova beseda:

„No, s kakšnimi komedijami pa začnate? Saj ste imeli fulminanten nagrobni govor! Kaj ste mar protestantovski pastor! Cela župnija je pokoncu. Tako mi pokvarite ljudstvo, da kmalu ne bode več vedelo, ali je še katoliško, ali pa že lutrovsko. Veste, mnogo vaše dušobrižje ni vredno; da ste pa tako krivoveren, tega vendar ne bi bil pričakoval. No, Bog se naj vas usmili, ako izve prečastiti konzistorij za to.“

„Ali, prečastni —.“ Toda dalje ni prišel kaplan.

„Kaj, še ugovarjati mi hočete? Ali ne izprevidite, kakšno neumnost ste naredili kot katoliški duhovnik? Takega greha na posvečenem pokopališču ne morete oprostiti.“

Vse obstoječe razlike radi priznamo in verujemo vanje. Ali priznati in konstatirati neenakost, ne zadostuje; treba je tudi najti njene uzroke. In menda je dovoljeno vprašati, ali so vse razlike koristne in dobre? Tega menda vendar nihče ne potrди. Neenakost škoduje včasih subjektu samemu, včasih drugim posameznikom, včasih skupini, katere je član in včasih tudi celi družbi; pravzaprav vselej družbi, kajti, kar je škodljivo posameznikom in posameznim delom, škoduje tudi celoti. Lenuhi, invalidi, idioti, zločinci gotovo niso koristni nikomur. Ako bi bilo mogoče, odpraviti ali vsaj omejiti take neenakosti, b bilo to gotovo koristno. In glej, ta presneta socialna demokracija hoče to. Seveda, ako je to nemogoče, tedaj je socialna demokracija blazna in njen obstanek že nesreča. Ali to je mogoče in zategadelj je dolžnost družbe, da odpravi take neenakosti, kolikor se jih le da odpraviti. In če socialna demokracija stremi za takim ciljem, je težko umeti, da se ji more nasprotovati.

V glavnem je človek produkt svojih predodskov in pa razmer, v katerih živi. Glede tega dejstva se danes menda ni treba več pripraviti. V obojem oziru pa je mogoče vplivati na izboljšanje produktov. Na prvem polju je pred vsem znanost poklicana. Ako je mogoče, izboljšati konjske in pasje pasme, se to gotovo ne more zanikati za človeka. Seveda ostane znanost s svojo teorijo neplodna, ako ji ne pride praksa na pomoč; političar tukaj ne more in ne sme izpodriniti učenjaka, ali podpirati ga mora in pospeševati mora njegovo delo. To hoče socialna demokracija.

Še več pa je mogoče storiti v drugem oziru. Ako se izboljša razmere življenja, se izboljša s tem tudi ljudi. Vzemimo le en primer. Viri zločina so sicer različni, ali vsaki sociolog in vsaki moderni jurist vé, da je beda povod, edini povod neštetih hudodelstev. Odpravite bodo in legion zločinov izgine, zločini pa izginejo tudi zločinci. Odpravite lakoto, prostitucija se omeji. Dajte ljudem izobrazbe in izpremenili se bodo. Vse polno neenakosti, ki danes obstoje, izgine, ako se preuredi razmere. V dobrih razmerah izgine mnogo slabih lastnosti, kakor se udje, ki se jih ne rabi, s časom izpremené v rudimente in končno popolnoma izginejo; dobre lastnosti pa dobé priložnosti, da se razvijajo in porastejo.

Seveda tudi tedaj ne nastane splošna enakost na svetu. Ali fraza «ljudje ne bodo

„Gospod župnik, jaz sem —.“ Zopet ni mogel kaplan nič več reči.

„Da, jaz, jaz! Ali ste vi župnik, ali jaz?“

Sedaj je sledil blisku še grom. Z dlanjo je udaril župnik po mizi, da je zažvenketal kaplanov krožnik in kozarec za vodo. Tako krepko je udaril, kakor na prižnici, kadar je pridigoval o novih, grdih šolskih postavah.

„Da, ako bi se za nagrobni govor še dobro plačalo! Toda kdo plača kaj za tega lumpa, za tega falota, ki je Cenki —“ Naenkrat se je prekinil. Skoraj bi mu bilo ušlo nekaj, kar je mogel vedeti samo od izpovedi.

„Saj je bilo samo nekoliko svarilnih besed, ki ni treba plače zanje,“ se je drznil omeniti Hercog.

„Tako, ne plačati? Zakaj pa ne? Mi nismo lutrovski pastori, ki govorijo zastonj nad grobom. Seveda, tak kaplan bi lahko vse storil zastonj, ker mu mora župnik dati jesti. Odkod pa naj župnik vzame denarja, da izdrži kaplana, zato se tak mladi gospod ne briga. Bodejo že videli, kadar

nikoli enaki», je vendar jako površna in s sociološkega stališča je pregrešna.

Toda četudi bodo imeli nekateri ljudje do konca sveta črne lase, drugi plave, tretji pa plešo, čeravno bodo imeli eni bolj primitivne, drugi bolj komplicirane možgane, je vendar popolna enakost v enem oziru mogoča in potrebna: To je enakost prava za vse. In to zahteva socialna demokracija. Vsakdo mora imeti enako pravico za razvoj vseh koristnih lastnosti, a ta pravica ne sme biti samo zapisana v kakem paragrafu, temveč mora biti dejanska. To se pravi: Družabne razmere, v prvi vrsti gospodarske, morajo biti take, da nikomur ne ovirajo razvoja. Torej ravnopravnost, ki je vtemeljena in zagotovljena v razmerah. To je cilj socializma in socialne demokracije.

Kdor ne veruje v ta cilj in kdor noče delovati v tem smislu, naj se ne imenuje socialista.

Politični odsevi.

V državnem zboru je bil sprejet zakon o akskultantih. Potem so prišli 6. t. m. pa dnevni red nujni predlogi poslancev Romančuka, Breiterja in Daszynskega o znanih krvavih dogodkih v vasi Lackie. Debata je bila jako burna, ker so posegli vanjo tudi nekateri poslanci iz poljskega kola, ki so po stari navadi skrajno pristransko govorili in so hoteli vso krivico zvaliti na ljudstvo. Minister za notranje zadeve grof Bylandt-Rheidt je odgovarjal po informacijah, ki jih je dobil od galiških oblasti in ki slikajo seveda stvar tako, kakor bi bilo orožništvo in vojaštvo popolnoma pravilno postopalo, a kakor da se je ljudstvo vedlo razbojniško. Vendar je obljubil, da se strogo preišče vso zadevo.

Dne 7. t. m. je končno začela generalna debata o volilni reformi. Oglasilo se je 205 govornikov. Prvi je govoril minister za notranje zadeve, ki je utemeljeval načrt in stališče vlade, a je izjavil, da se vlada ne veže strogo na svojo osnovo, temveč bode rada sprejela izpremembe, ki jih sklene državni zbor. Za ministrom je prvi govoril poslanec Grabmayer.

V državnem zboru je v sredo ministrski predsednik baron Gautsch odgovarjal dosedanjim govornikom, ki so se udeležili debata o volilni reformi. Energično je zagovarjal vodilno idejo načrta, dejal pa je, da je vlada pripravljena pritrditi kompromisu, ki

postanete sam župnik. Ali to vam lahko pravim, da iz vas nikoli ne bode župnik, ako ne postanete boljši duhovnik.“

Kakor ubog grešnik je sedel kaplan na svojem mestu. Jest ni mogel več. Ali je bil res tako velik greh, da je slušal glas svojega srca? In sedaj je moral reči župniku, svojemu strogemu gospodu, še nekaj, kar gotovo tudi ostro obsodi. Ali moralo je biti, ker je bilo zaradi mašnega stipendija, torej zaradi svete stvari. Torej pove rajši takoj, kakor da bi privabil pozneje še novo nevihto. Skoraj tresoč je povedal še svoj drugi greh:

„Prečastiti gospod župnik, bral sem danes sveto mašo za pokopanega Miho.“

„Tako, tako; zato torej niste oblekli rdeče mašne obleke, temveč črno? Čerkovnik mi je že povedal. Že dobro. Pa berte jutri rdečo mašo. Ali kdo plača črno, ki ste jo brali danes? A?“

„Ko sem opazil, da gre toliko ljudi k maši, sem si mislil, da bodo pač toliko darovali, da ostane še dosti za sveto mašo. Menim, da se je nabralo gotovo šestnajst kron ofra, pa ostane še dosti, ako se od-

bi ga sklenile stranke glede razdelitve volilnih okrajev. Bodoči parlament, je dejal, ne more nikakor pasti na nižje stališče, kakor je sedanj. Protestiral je tudi proti temu, da se podtika vladi zvezo s socialisti. Značilno je, da so Vsenemci hrupno ugovarjali, a še bolj značilno je, da beleži to «Slov. Narod» s posebno slastjo. Debata se nadaljuje.

Za baronom Banfyjem je izstopil tudi poslanec Eötrös iz ogrske koalicije. Utemeljil je svoj izstop s tem, da obstoje že dlje časa tehtna nesoglasja med njegovimi nazori in med stališčem koalicije. Začela se je toraj nekdanja trdna koalicija drobiti in to ni dobro znamenje za njo.

Staročeska stranka bi rada od mrtvih vstala. Odkar so leta 1900 Mladočehi, takrat radikalni in demokratični, premagali Staročeha na celi črti, je postala staročeska stranka brezpomembna. Tuptam je našla še v kakšnem občinskem zboru zavetišče, sicer pa je iz političnega življenja skoraj popolnoma izginila. Ali ko je prišla mladočeska stranka na krmilo, je začel pojemati njen radikalizem in demokratizem; polagoma so se porajale nove stranke meščanstva, nastala je agrarna stranka, zlasti pa je naraščala socialna demokracija. Vpliv mladočeske stranke je pešal od leta do leta, čimbolj se je politično predstavljala. To je povzdignilo nade Staročehov, ki so pač v tem času izgubili svojo najboljšo glavo in svojega voditelja dr. Riegerja. Odkar stoji na dnevnem redu volilna reforma, se je situacija na Češkem še bolj izpremenila. Na čelu boja za splošno in enako volilno pravico so stali socialni demokratje. Mladočehi so hoteli popraviti svoj izgubljeni renomé s tem, da so se pridružili boju. Toda med njimi je dosti poslancev, ki zastopajo pretežno kmetijske okraje, agrarci pa nasprotno splošno in enako volilno pravico. To spravlja dotične poslance v zadrego in sliši se, da nameravajo nekateri izstopiti iz mladočeskega kluba, pa se pridružiti agrarni stranki. Zmešnjava v meščanskem taboru je torej precej velika in to je porodilo med Staročehi misel, da bi kazalo, reorganizirati stranko in stopiti zopet na politično polje. V nedeljo je bil v Pragi shod, katerega so se udeležili zastopniki cele dezele. Tu so revidirali svoj program, pa so pokazali, da se niso ničesar naučili. Postavili so se zopet na stališče češkega državnega prava in zahtevajo primerno zastopstvo dežel češke krone v kronskem svetu in v centralnih oblastih. V posebni resoluciji protestirajo proti volilni reformi, ki je nespremenljiva s

stališča narodne enakopravnosti, državnega prava in avtonomije. Sploh se izrekajo proti splošni in enaki volilni pravici. — Mogoče, da zbero s takim programom konservativne elemente okoli sebe, ali to ne pomeni nič; stranka, ki se postavlja na reakcionarno stališče, obsaja dandanes sama sebe na brezmočnost in na smrt.

Ogrsko ministrstvo se je nekoliko izpremenilo. Doslej je imel baron Fejervary razven predsedstva tudi finančno ministrstvo, katero je sedaj oddal. Tudi domobranski minister Bihar je odstopil. Za finančnega ministra je imenovan Hegedüs, ki je že bil pod Tiszo v ministrstvu; učno ministrstvo je prevzel Joszi, domobransko pa sekijski predstojnik iz vojnega ministrstva Pap.

Med Srbijo in Avstrijo so začeli pogovori zaradi trgovinskega ugovora. Srbski minister Drašković je bil te dni na Dunaju. Nekaj časa je bilo videti, kakor bi se doseglo sporazum na temelju avstrijskih zahtev. Toda večina srbske skupščine je zavzela vladi nasprotno stališče ter je pričela z obstrukcijo. Vsled tega je Stojanovičovo ministrstvo odstopilo. Ministrski predsednik je izjavil v zbornici, da so avstrijski pogoji težki. Klub samostalnih radikalcev hoče poiskati stikov s staro radikalno stranko, da bi se iz obeh strank sestavilo novo vlado. Tudi podpredsednik skupštine Katić je odložil svoj mandat. Položaj je zelo zamotan.

Umori v Ladzkijah, o katerih smo poročali v zadnji številki, imajo sedaj svoje posledice. V parlamentu je bila vsled interpelacije poslancev Romančuka, Daszynskega in Breiterja nenavadno razburjena debata o krvavem dogodku. Na Galiskem pa delujejo sedaj sodnije, civilne in vojaške, toda nekoliko drugače, kakor bi mislil priprosti razum podložnikov. Trinajst izmed aretiranih kmetov je izročeni okrožnemu sodišču v Stanislavu, ostali so v svobodi, a nadaljuje se preiskavo proti njim. Zaprti pa so tudi pet vojakov, ki so pri krvavem sestanku streljali v zrak, ali pa sploh niso izprožili puške. Oddali so jih pod eskorto garnizijskemu zaporu v Stanislavu, kjer se bodo morali zagovarjati pred vojnim sodiščem. Med njimi je tudi neki kmetški sin, po imenu Siderak, ki je opazil med množico, na katero naj bi bil streljal, svojega lastnega brata. Vsled tega ni izprožil puške. Zato je sedaj zaprt in pride pred sodišče. Vojni zakoni so čudni, ali civilno ljudstvo ne boče nikoli razumelo, da je zločin, ako kdo ne strelja na svojega last-

nega brata. — Iz vseh poročil pa ni posneti, kaj se je zgodilo s kadetom Rado, ki je zapovedal streljati na množico, ki je že bežala, kar je razvidno iz tega, da so bili vsi mrličji in ranjenci zadeti v hrbet. Da bi bili njega aretirali in obtožili, se ni slišalo. — Naj že izteče preiskava proti vojakom kakor hoče, vendar je v tem strašnem dogodku nov dokaz, da je neizogibno potrebna izprememba vojnega kazenskega zakona in kazenskega opravnika, ki bije s svojimi skrivnostmi in skrovišči pravnemu prepričanju našega časa naravnost v obraz.

Srbska vladna kriza, ki je nastala vsled demisije Stojanovičevega ministrstva, še ni rešena. Poskušalo se je pridobiti obe radikalni stranki, da skupaj sestavite vlado. V ta namen je bilo več skupnih posvetovanj, ne da bi se bilo doseglo sporazum. Med obema frakcijama so velika nasprotja. Zmerni radikalci so predlagali, naj se obe stranki združita, mladoradikalci pa so samo za koalicijo. Zastopniki ene in druge stranke so stavili nesprejemljive zahteve. Tako n. pr. so zmerni radikalci zahtevali, naj izpremene mladi radikalci svoj program, nasprotno pa so stavili mladi pogoj, da tudi v slučaju sporazuma, voditelja zmernih Pašić in Protić ne prideta v kombinacijo za ministrstvo. Obe frakciji se razhajata tudi v načelih, kakor naj se reši razna vprašanja kakor trgovinski ugovor, oboroževanje in stavbo železnic. — Vkljub temu se je kralj izrekel proti razpustu skupštine, pa tudi proti colninski vojni z Avstrijo. Videti je torej, kakor da je rešitev krize mogoča samo na temelju preosnove dosedanjega kabineta.

Danes, v torek, se naznanja, da je kralj Peter pozval predsednika državnega sveta, generala Gruiča, naj sestavi vlado. Misli se, da vstopijo v novo ministrstvo skoraj vsi udje Stojanovičevega kabineta.

Na Ruskem začenjajo volitve za gosudarstvenajo duma. Čudne volitve, katerim je težko najti para v zgodovini političnih anomalij. Priprave za volitve so sicer gotove po celi državi, toda izvršile se bodo volitve samo v notranjih gubernijah. Na Poljskem, v baltskih pokrajinah, na Kavkazu se volitve sploh ne vrše. Duma se bode sestala, a v njej bode komaj polovica poslancev! Švindl s to konstitucijo je torej popolnoma očiten. Duma je sklicana samo zato, ker francoski bankirji ne dajo posojila absolutistični Rusiji, brez posojila pa vlada ne more naprej in zato hoče glumiti konstitucionalno državo. Pa tudi v notranjih gubernijah skrbi vlada

trga krono in dvajset vinarjev za mašo za pokojnega, ki je bil pač tudi kristjan.“

Ali ta pregrešek je bil v župnikovih očeh še večji, kakor govor na pokopališču. Z velikimi nemirnimi očmi je gledal kaplana, potem je udaril z obema rokama po mizi:

„Kaj so vam mar darovani krajcarji? Čegavo je darilo? Ali ne veste, da je svetoskrunstvo, tatvina, rop nad opravičenim župnikom, ako se kdo dotakne darila?“

Sedaj bi se bil kaplan skoraj sam smejal, kajti v tem oziru se je čutil nedolžnega in skoraj z učiteljskim glasom je dejal:

„Ali, gospod župnik, saj se vam ne vzame niti vinarja; mašni štipendij za pokojnega je vaš in ravno tako so vaši darovani krajcarji. Seveda, po cerkvenem pravu bi bilo z darilom malo drugače.“

„Tako? Čegavo pa je darilo pri oltarju, ako ne župnikovo?“

„Po cerkvenem pravu pripada darilo duhovniku, ki mašuje, kadar se pobira dar. Ali jaz tega gotovo nikoli ne bodem zahteval, pa vam rad pustim te darovane krajcarje.“

„Pojdite se solit z vašim cerkvenim pravom, ako pripravi župnika ob njegovo pravico. Vi razumete o cerkvenem pravu toliko kakor zajec na boben. Tukaj velja pravica navade —“

V tem je prišla kuharica z govedino in, še preden je postavila krožnik na mizo, je začela:

„Kaj je z darilnimi krajcarji? Že verjamem, da bi jih radi, da jih lahko zapijete. Ali veste, jaz jih potrebujem za siromake.“

„Sreča za kuharico, da ne pride noben siromak več do župnijskih vrat. Kajti ako je kuharica opazila, da je pozvonil berač, sploh ni odprla vrat. Ako pa se je že zgodilo, da je berač lahko poprosil, se je reklo: „Polovico nazaj!“ In berač je dobil še le tedaj novčič, ako je vrnil vinar. Ali tudi za berača je čas denar, ne le za milijonarja in tako se je zgodilo, da so šli berači redno mimo župnišča. Da, potujoči rokodelski pomočniki so naredili celo tajno znamenje tistim, ki pridejo za njimi.“

Seveda, enkrat je sedel gospod župnik takemu malopridnežu na limanice in od tistega časa noče ničesar več vedeti o tej

sodrgi. Enkrat je imela namreč kuharica tolsto gos na ognjišču, ko je tako močno pozvonilo, kakor da je prišel sam škof. Kuharica ni mogla oditi od ognjišča in zato je šel župnik sam odpreti. Zunaj pa je stal zopet predrzen berač, pravi potepuh in je lepo poprosil za malo miloščino. Župnik je posegel v žep in mu je pomolil novčič. Že je hotel prosjak poseči po njem, rekoč: „Bog poplašaj!“ Ali župnik je hitro potegnul roko nazaj, pa je zagrmel: „Polovico nazaj!“ Kljukar je iskal po vseh žepih, a ni našel nikjer pol novčiča. Že je hotel župnik zaloputniti vrata, ali predrznež je vtaknil nogo za prag in je gledal s tako čudnimi očmi župnika, da se je ustrašil in mu je vendar dal novčič, rekoč: „Zato pa eno leto ne smeš priti.“

„O prečastiti, akoravno imam raztrgano suknjo, sem vendar pošten človek. Dam vam častno besedo, da vam vrnem pol krajcarja, čim ga dobim. Pretežko bi bilo za mojo vest, da bi vam ostal celo leto dolžan pol krajcarja.“

To rekoč je berač izginil z mnogimi pokloni.

za uspeh reakcije. Izdala je vsem ženstvom ukaze, ki nalagajo predstojnikom s klasičnim jezuitizmom, naj ne posegajo aktivno v volilno gibanje ali da naj preprečijo nastopanje socialno demokratične, socialno revolucionarne, konstitutivno demokratične stranke in drugih radikalnih organizacij pri volitvah. Vrhunec volilnega terorizma je pač v tem, da naj se na volišču naznani, kateri kandidatje ne smejo biti voljeni; a če bi vendar dobili večino glasov, se ima smatrati te glasove za neveljavne in se jih nima šteti. Bilo bi res veliko bolj enostavno, ako bi Vitte kratkoma imenoval poslance. Efekt bi bil enak. V teh razmerah je torej razumljivo, da so socialni demokratje in socialni revolucionarji bojkotirali dumo.

Na Francoskem je popolnoma nepričakovano izbruhnila ministrska kriza. Pretečeno sredo je bila v parlamentu debata o izvajanju cerkvene inventure v Bsescheppe, kjer je pri rabukah, ki so nastale vsled agitacije kaplanov, padlo človeško življenje za žrtev. Seja je bila dosti čudna. Ministrski predsednik Rouvier je govoril o izvajanju zakona glede ločitve cerkve in države, ter je žel odobravanje večine, ki je sklenila, naj se plakatira njegov govor po deželi. Ali ko se je glasovalo o predlogu, naj se izreče vladi zaupanje, je zbornica odklonila predlog s 33 glasovi večine. Proti predlogu so glasovali tudi socialisti, ki stoje seveda na stališču, da se izvrši zakon o ločitvi cerkve in države, a zahtevajo, da se postopa z obzirnostjo in zlasti da se ne preliva krvi. Vsled tega glasovanja je dalo Rouvierovo ministrstvo demisijo. To torej nikakor ni bil uspeh klerikalcev in nacionalistov in tudi prihodnja vlada bode morala biti vsekakor taka, da se bode lahko upirala ob levico ter bode morala imeti izvršitev zakona o ločitvi na programu.

Kriza je bila v začetku težavna. Najprej je predsednik republike Fallieres povabil poslance Bourgeois, naj sestavi novo vlado, ki pa je po prvih poskusih napustil svoj namen. Potem je dobil Sarrien to nalogo, ki je skušal pridobiti radikalno večino, pa tudi nekaj zmernih elementov. Med drugimi se je obrnil do socialista Buanda, ki je objubil, da vstopi v kabinet, ako mu bode tudi Clemenceau član; ta je bil pripravljen, ako dobi ministrstvo za notranje zadeve. Temu je ugovarjal zlasti Poincaré, ki je zahteval, naj dobi Clemenceau vojni resor. Po najnovejših vesteh je Clemenceau vendar zmagal in novo ministrstvo bode se-

„Častna beseda, poštenje, vest — pojdi, pojdi!“ si je mislil župnik.

Ali štiri tedne pozneje je prišel s pošte iz štiri ure oddaljenega mesta, kajti v Gospojni ni bilo pošte, poseben sel z velikim denarnim pismom, zapečatenim s petimi velikimi, rdečimi pečati. Z moško roko zapisan je bil na zavitku celi lep naslov gospoda župnika in bilo je videti, da je pripadal pošiljatelj boljšim slojem. Po debelosti pisma je bilo soditi, da je vsebina bogata. Z velikimi očmi, kakor da je vseučiliški dijak in kakor da je že 25. v mesecu, je zijal župnik na pismo v poštarjevih rokah.

„Krono šestdeset vinarjev dobim za posla, pa porto je dve kroni dvaintrideset.“

Z ozirom na debelost pisma je župnik plačal, akoravno s težkim srcem. Pošiljatelj bi bil lahko plačal vsaj porto!

Sel je komaj izginil s svojim plačilom, ko je župnik že prerezal pismo, pazno, da ne poškoduje kakega bankovca ali kake obligacije. Vsebinska je morala biti vsekakor mnogo vredna, kajti prvo je bil prazen papir, drugo tudi, ravno tako tretje, četrto.

stavljeno tako: Predsedništvo in pravosodje Sarrien, zunanje zadeve Bourgeois, vojna Etienne, mornarica Thomson, finance Poincaré, pouk in bogočastje Briand, poljedelstvo Ruan, javna dela Gaillaux, trgovina Barthou, kolonije Hubert. Gaillaux in Barthou sta zmerna republikanca.

Osiadnji odbor socialistične zveze je v nedeljo sklenil na predlog Vaillant izreči, da se je Briand s tem, da je vstopil v meščansko ministrstvo, sam izključil iz socialistične stranke.

Maročanska konferenca v Algecirasu, ki je že postala nevarna za svetovni mir, se je zadnji čas zopet obrnila na boljše. Najbolj preporna točka je bilo vprašanje, kako urediti policijo v Maroku. Francozi so zahtevali, naj se to prepusti Franciji in Španiji; temu pa so ugovarjali Nemci. Pretečeni teden je podal avstrijski zastopnik grof Welsersheimb predlog, naj v nekih določenih krajih zapovedujejo francoski, v drugih pa španski častniki policajne čete; v kakšni luči pa naj ima višji častnik kake tretje, nevtralne države vrhovno zapovedništvo. Kakor se kaže, bode ta predlog v glavnih črtah sprejet. Sedaj se prepira konferenca o hančnem vprašanju.

Socialni pregled.

Mizarji, pozor! Iz Inomosta (Insbuk) smo sprejeli od tamošnjih mizarjev sledečo pismo: «Inomost, meseca marca 1906. Cenjeni sodrugi! Že več let sem stopajo tukaj cene živil in stanovanj tako, da ne moremo izhajati z našimi sedanjimi plačami, ker zdavnaj ne odgovarjajo že neznosni draginji, ki vlada tukaj. Pripravljamo se ravnokar na to, da se naše plače vsaj deloma tako uredi, da bodo vsaj približno odgovarjale tukajšnjim razmeram. Da se nam to olajša, obračamo se do Vas s prošnjo, da opustite vsako potovanje v Inomost. Vsekakor naj se opozori sodruge, da je v Inomostu vsako popraševanje za delo po delavnicah strogo prepovedano. Vsakdo, ki bi morebiti slučajno pripotoval v Inomost, naj se zglesi pri podpisamem. V nadi, da naši želji po možnosti vstrežete, beležimo s socialnim pozdravom, za agitacijski komite Anton Sühs, Maximilianstrasse št. 7. II. nadstropje.

Objavljamo to pismo, ker vemo, da potuje vsako pomlad mnogo slovenskih mizarjev v Tirolsko. Opozarjamo vse tovarise, naj nihče ne gre v Inomost, dokler ne bo gi-

Končno je imel v rokah pismo, v pismu pa — nov novcat krajcar. Pismo pa je glasilo:

„Prečastiti gospod!

Blagovolite odpustiti, da sem moral toliko časa ostati Vaš dolžnik. Nisem sam kriv, da tako dolgo nisem našel tako umazanega človeka, ki bi dal ubogemu potniku pol novčiča miloščine. Šele danes mi je pomagal prošt v Mattighoffnu, da Vam lahko povrnem častni dolg.

Sprejmite, prečastiti gospod, še enkrat mojo najiskrenejšo zahvalo in ohranite me v dobrem spominu, dokler se ne povrnem.

Josip pl. Jarošin,
ponesrečen turist.

V Mattighoffnu, 16. julija 1865.“

Nad tako hudobijo se je celo svet mož lahko razjezil. Topot je pošteno psoval, dobri, za poslovo plačo in za porto ogoljufani gospod župnik. Celo iz Mattighoffna, torej iz tuje dežele je poslal potepuh pismo, da je bilo le treba plačati visoko poštnino. Da je prav slabih ljudi na svetu, je že davno vedel, a da je kje tako hudoben človek, ne bi bil nikoli mislil.

banje tamošnjih mizarjev končano, kar zopet pravočasno naznanimo.

Krajna skupina zveze lesnih delavcev avstrijskih v Ljubljani.

Društvene vesti.

Podružnica zveze lesnih delavcev v Opatiji nam piše: Bivši član naše podružnice Maťio Lovko iz Sv. Ivana pri Trstu, s knjižico št. 60 855, je 1. marca odšel iz Opatije, ne da bi bil podružnici naznanil svoj odhod. Da se ga bodo delavci, s katerimi bi utegnil priti v dotiko, varovali, moramo naznaniti, da je oškodoval našo podružnico za 100 K gotovega denarja in za eno knjigo iz knjižnice, več sodrugov pa tudi za razne zneske.

Društvo „Ljudski oder“ v Trstu naznanja, da se vrši v soboto dne 31. t. m. ob pol 9. uri zvečer v delavskem domu I. nad. občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega (ustanovnega) občnega zbora. 2. Poročilo odbora. 3. Predlogi in nasveti. 4. Raznoterosti. Odbor si pridrži pravico, dostaviti ali premeniti kakšno točko dnevnega reda. Vsi člani in prijatelji našega društva naj se v polnem številu odzovejo temu vabilu, kajti tako poročilo, kakor tudi debata, ki pri tem nastane, bode zelo zanimiva.

Domače stvari.

Za zaupni shod liberalne stranke podaja «Slovenski Narod» razne predloge v dolgi seriji člankov, ki pa pohajajo vsi iz enega peresa, tako da je prišlo doslej — ako odračunamo nekaj člankov v «Gorenjcu» — samo eno mnenje v javnost. To mnenje pa je morda liberalno v strankarskem pomenu, svobodomiselnost pa nikakor ni. Pisatelju, ki ga ni težko uganiti, n. pr. nič ne diši splošna in enaka volilna pravica. Glede vladnega načrta volilne reforme se izražale površno. Očita ji, da ni pravična Slovenom, ali kako bodo glasovali liberalni poslanci, tega ne pove direktno. Vendar se čita med vrsticami, da bi avtor še koncediral splošno in enako volilno pravico za državni zbor, nikakor pa ne za deželni zbor in občinske zastope. Med temi korporacijami vidi namreč velikansko razliko, pa trdi, da v deželnih in občinskih zbora nima vse prebivalstvo enakega interesa, kakor v državnem

Od tega dne so se izogibali vsi berači farovških vrat, ker bi bili morali slišati besede, ki so bile namenjene poštemu potepuhu. In križali so se sedaj pred župniščem namesto pred cerkvijo.

Ako je takrat bliskalo in grmelo, je sedaj padala toča nad kaplanom, da je celo župniku zaprlo sapo.

Toda sedaj je imel tudi kaplan že dosti. Župnika je moral doslušati, to je bila njegova duhovniška dolžnost, ki mu je nalagala, izpoznati v predpostavljenem župniku božjega namestnika. Ali da bi ga zmerjala kuharica, ki je kradla darilo, kakor šolskega otroka, vendar ni moral trpeti. Ne da bi bil zavžil kaj družega, kaker nekoliko žlic juhe, je odšel iz neprijazne jedilne.

Šel je v svojo sobo, a tudi v tem mračnem kotu se mu ni povrnilo ravnotežje njegove tresoce se duše. Torej ven na solnce!

In sedaj je dobil župnik sam svoj delež.

„Prav se vam godi, ker ste predober s tem mlečnozobnežem. Sedaj imate! Cela fara je kakor med za kaplana. Ali ne opa-

kajli deželni parlament in občinski zastopi imajo pretežno gospodarski značaj. V tem se izraža staro liberalno mišljenje, ki je ravno tako reakcionarno, kakor klerikalni nazori. Ali če se gospodje liberalci ne bodo hoteli naučiti nič novega, tedaj tudi z novim programom ne pridejo daleč. Gospodarskih interesov nimajo samo posedujoči sloji, temveč tudi delavci in tudi oni imajo pravico, da jih zastopajo. Kar govori liberalni avtor o dokladah, velja ravnolično, kolikor poglavje o indirektnih davkih; fiksija, da plačuje take reči tisti, ki odnese denar v davčni urad, je že davno razdružena in kdorkoli se količkaj zanima za vprašanje javnega življenja, mu je danes znano, da je tisti, ki plačuje indirektno davke, doklade i. t. d., samo nabiralec denarja, ne pa faktični plačnik. Kakor indirektno davke, tako se zvali tudi doklade na konsumente, na stanarje, le da se priznava hišnim posestnikom i. t. d. za to posebne pravice. Pravim plačevalcem pa ne, Interesi, ki jih imajo reševati deželni zbori in občinski zastopi, so za vse deželane in občinarje enaki, še lahko bi se reklo, da so za nižje sloje večji, kakor za višje. Delavci ne plačujejo samo državnih direktnih in indirektnih davkov, pa krvnega davka, temveč indirektno tudi deželne in občinske doklade. S svojim delom ne vstvarjajo samo državnega bogastva, temveč tudi deželno in občinsko, vrhutega pa tudi privatno bogastvo, iz katerega izvaja eksploatorji posebne pravice zase. Delavci so v deželi in v občini ravno tako opravičeni, zahtevati splošno in enako volilno pravico, kakor v državi. Vendar je čisto prav, da ponujajo liberalci še pred svojim shodom doslej brezpravnemu ljudstvu samo surogat volilne pravice v podobi novih kurij. To bode vsaj jasno in nam je popolnoma všeč. Delavstvo bode izpoznalo, da tudi v deželi in v občini ne pride do svoje pravice, ako si je ne pribori in tisti, ki danes še čakajo, bodo izpoznali, da se ne doseže ničesar brez moči. Saj je še dosti delavcev, ki potrebujejo tega nauka in ki se ne bodo organizirali, dokler se ne prepričajo o absolutni potrebi boja in organizacije. Ako bi nam nasprotniki poklonili volilno pravico, bi bilo to veliko manj vredno, kakor če si jo delavci pribore, pa naj je tudi treba več časa za to. Da pa si jo bodo priborili, bodo liberalci že še izvedeli.

Predavanja v Trstu. Kakor smo že zadržali omenili, predava dne 17., 18. in 19. t. m. zdravnik iz Gorice g. dr. Ernest Dereani v

zujete, da hodijo ljudje mnogo rajši k njemu na pridigo, kakor k vam? In kako se je s komedijo na pokopališču zopet priliznil ljudem! — E, moj Bog! Da sem jaz župnik, še danes bi stante pede pisala škofu. Ali vi se ne upate, bojite se kaplana. Da, le dajte si darilne krajcarje — naenkrat je bil njen glas miren; pokazala je skozi okno na kaplana, ki je šel v cerkev, — „glejte, no-rec hiti zopet v cerkev, pa naju zatoži oba pri gospodu Bogu!“ S tem dovtipom je bila nevihta končana. Župniku je šlo jedilo v tek, kuharica pa je sedla na mesto norega kaplana in je jedla njegov delež.

Ali kaplan ni v cerkvi nikogar zatožil bogu, temveč je molil za mir svojega srca. In ko je šel iz cerkve v šolo pa se mu je iz jasnih otroških oči nasmejalo čisto modro nebo, je pozabil na nevihto. Po šoli se je vrnil čez pokopališče in ko je uzrl sveži Mihov grob, ga je bilo sram, da je bil prej tako razburjen. Enostavni hlapec je še v smrti odpustil svojemu morilcu, on pa je bil že zaradi nekaterih neprijaznih besed tako nepotrpežljiv! Ne, to se ne sme več zgoditi. Rajši trpeti krivico pa se jeziti nad njo.

Dalje prih.

«Ljudskem odru» (delavski dom II. nadstropje) o sledečih predmetih: 17. marca ob 1/4 9. zvečer: Kako si ohranimo oči dobre in zdrave? — 18. marca ob 4. popoldan: Higiena spolnega življenja za moške. — 19. marca ob 4. popoldan: Prva pomoč v slučaju nesreče nezgode ali nenadne bolezni. — Dne 24., 25. in 26. marca predava sodrug Anton Kristan iz Idrije o socializmu.

Predavanje v Ljubljani. Društvo «Akademija» priredi v soboto, 17. t. m. ob 8. uri zvečer v «Mestnem domu» predavanje. Govoril bode g. dr. Novak o «zakonskem pravu pri nas in drugod». Ta predmet je ravno sedaj jako aktualen in tembolj zanimiv, ker rujejo klerikalci proti nameravani in prepotrebni reformi zakona največ z lažmi in z obrekovanjem. Nasim sodrugom priporočamo, naj obiščejo to predavanje.

Katoliška akcija proti reformi zakona. Silno so se razkoračili naši klerikalci; tako strastno agitirajo proti nameravani reformi zakona, kakor da bi bil od tega odvisen obstanek katoliške cerkve. Da jim je vsako sredstvo prav, ni treba šele povedati; to je bilo pri klerikalcih vedno tako. Začeli so najprej z nabiranjem podpisov. Ta fehtarija je sicer popolnoma brezmiselnost, ker se tu ne vpraša, kdo je za dosedanje določbe; reforma zakona je potrebna stvar, čim je res večje število takih, ki čutijo dosedanje določbe kot nezno breme. Vendar pa je dobro povedati, da postopajo mnogi katoliški nabiralci podpisov naravnost goljufivo. Posebno mnogo pritožb nam je prišlo iz tobačne tovarne, z Viča, z Glinc, pa tudi iz mesta samega in iz raznih krajev po deželi. Na mnogih polah se bode našlo vse polno «podpisov», napisanih z eno roko; nabiralci kar sami podpisujejo, ali pa si dajo od posameznika napisati kar vse prebivalce ene hiše. Pogostoma se ljudem sploh ne pové, kaj naj podpisujejo; govoriči se kaj o «dobrodelnih namenih», ali pa si izmislijo priganjači kaj drugega.

V lažeh prekašajo klerikalci topot sami sebe. Ako bi jim bilo kaj verjeti, bi bila nameravana reforma take grozna, da bi postala iz Avstrije prava Sodoma in Gomora, kakor bi jo državni zbor sprejel.

V nedeljo je pobožna družba priredila poseben «protesten shod» v hotelu Union. Na vsak način je bil to zanimiv shod. Sklican je bil samo za ženske. To je sicer nekaj, česar avstrijski zborovalni zakon ne pozna. Toda mi ne bodemo nasprotovali, ako bode vlada poslej zborovalne določbe bolj liberalno tolmačila, kakor doslej, le da hodemo zahtevati enako pravico za vse. Ako se nam zljubi prihodnjič sklicati shod samo za socialne demokrate ali pa samo za 30letne moške, pa ga bode morala vlada ravno tako vzeti na znanje, kajti protekcij za eno stranko ne bodemo trpeli na noben način. Zanimivo pa je, da so imeli na ta izključno ženski shod vendar taki moški pristop, ki so bili klerikalcem všeč, v tem ko se niti neklerikalnim časniškim poročevalcem ni dovolilo vstopa. Vsled tega tudi «Slovenec» lahko pisari brez kontrole. Pozabil je le, da se je število udeležencev vendar lahko kontroliralo, kajti nekje so morale katoličanke vendar notri in pa ven. Da krščansko trobilo udeležbo na svojih shodih vedno strašno pretirava, je že stara stvar; ali pa je bilo v «Unionu» 3000 udeleženk, je le predebela laž. Seveda objavlja «Slovenec» svoje poročilo na prvem mestu, kot uvodni članek. Kadar imajo naši klerikalci kje kak shodek, jim je to vselej svetovno važna stvar. Ali človek se o tem sprijazni, kajti cela stvar je sila humoristična. Na klerikalnih sestankih se pove vselej kako neumnost; ali tu se ni govorilo sploh nič drugega, kakor same neumnosti. Govorilo je najprvo nekaj žensk, potem pa sta prodajala dr. Schweitzer in pa dr. Šuštersič svoje modrosti. Schweitzer je od nekdanj sila pust govornik in niti s frazami, ki jih nabere, ne ve kaj početi. Šuštersič pa tudi ni ravno

Demosten in kar je v nedeljo klobasal, je bilo že tako, da bi bile morale miši cviliti, ako jih je kaj v «Unionu». Polemizirati z «argumenti» teh ljudi se res, kakor pravi arhivar v don Cezarju, ne spleča. To je bilo pridušavanje, da se je vse kadilo. In sveto jezo so prodajali, kakor da živimo v časih starega testamenta. «Zakon je zakrament!» je zaklicala neka dama. Zakrament — zakaj pa ne? Kdo pa vam brani? Nameravana reforma vendar nikomur ne prepoveduje, iti v cerkev, ako hoče. «Me, ki smo neomožene, ljudi lahko govorimo, ker ima vsaka pravico, omožiti se.» Seveda, seveda; ali vam morda tisti rdečkarji, nad katerimi ste se toliko znašali, branijo? Možite se! V tem vas tudi reforma ne bode ovirala. Če Vas niso nalogali, bi morale vedeti, da Vam to reforma celo olajša. «Na Francoskem se vidi, kam taki zakoni vodijo; tam so samomori, tam je prostitucija.» A jej, jej. Tega pa v Avstriji ni? Citajte vendar statistiko samomorov! Pojdite po ljubi katoliški Avstriji, kamor hočete, oglejte se, pa nam potem povejte, kje ni prostitucije. Pogledate lahko tudi v različne farovže! Cenjene dame, nameravana reforma ravno omeji prostitucijo, ker omogoči marsikateri ženi možitev, kateri je danes prepovedana, pa se vsled tega prostituirá. In samomori? Človek, ki mu branite srečo, pojde prej v vodo, kakor tisti, ki jo lahko najde. Vsa ta ogorčenost je bila večinoma smešna. Civilni zakon obstoji že danes in taki zakoni so navadno srečnejši, kakor marsikateri, ki jih je zvezal zakrament, pa jih po sili drži skupaj. Ljubezni, cenjene dame, ne vstvari noben zakrament in zvestobe tudi ne. — Če pa se je neka govornica povzpela do trditve, da je krščanstvo vrnilo ženi svobodo, je pa to že tako pobrkanje pojmov, da obvezame človeka žalost. Krščanstvo? Tisto krščanstvo, ki zahteva da «mulier taceat in ecclesia», ki zahteva, da bedi žena možu poslušna? Tisto krščanstvo, ki se je pripravilo, ali ima žena duso? Ali res ne veste ničesar o ženi pri starih Grkih, pri poganskih Slovanih i. t. d. Saj ni razven krščanstva samo islam s haremom na svetu! — Reforma zakona je nameravana še veliko bolj v interesu žene, kakor v interesu moža. — Kar pa se tiče otrok — ne bojte se! Zdi se nam, da družina, kjer se gledata mož in žena kakor pes in mačka, pa se zmerjata, preklinjata in pretepata, tudi ni najboljševzgojevališče za otroke. Sicer pa — kaj je s tistimi otroci, ki imajo mater, očeta pa ne, ker je oče — svet mož? To bi bila nujnejša skrb.

Grozna nesreča v rudniku.

Zopet se je zgodila nesreča, ki osvetljuje s krvavo zarjo kapitalistični red, ta red, ki ga branijo mogotci s topovi in z bajoneti, ki ga blagoslavljajo popi in ki pravijo, da ga je uredil bog. **Več kakor 1200 delavcev je poginilo**, ker je v dobi kapitalizma profit več vreden, kakor življenje ljudi, ker je delavec samo orožje v rokah brezvestnih, nenasitnih izkoriščevalcev.

Strašne katastrofe v courriérskih rudnikih na Francoskem ni pristevati tistim nesrečam, ki zadenejo ljudstvo, ne da bi se jih moglo preprečiti. Tehnika in znanost je že toliko napredovala, da se nesreče v rudnikih skoro vedno lahko prepreči in kadar pride poročilo o tako ogromni katastrofi, je že opravičen sum, da se je zgodil zločin. A vesti s Francoskega že danes izključujejo vsako drugo mogočnost. Delavci in uradniki so stultili nevarnost in so se branili, a prisililo se jih je, da so šli na delo.

Grozovit prizor se je odigral, ki ga pač ne more opisati človeško pero in ga ne naslika noben čopič v popolni strahoti. Kdo se ne spominja na Askerčevo pesem o premožniku Zolov «Germinal», v katerem je opisana katastrofa v rovih? A kaj je vse to spričo

grozovite resnice, spričo strašnega požara, ki meče plamen iz vseh lukenj, spričo pokanja tramov, spričo strupenih plinov? Kaj vse spričo nešteti žensk in otrok, ki tekajo v blaznem obupu okrog pa plakajo in prosijo, naj se reši, naj se pomaga, a nihče ne more pomagati, nihče ne more rešiti?

Prva vest, ki je prišla iz Lensa, še ni dala slutiti, kako velika je nesreča. V soboto je prišel prvi brzovjav v Pariz, ki je naznanil: V roveh pri Corrièresu so eksplodirali plini, vsled česar je več ljudi izgubilo življenje. Drugi brzovjav ministrstvu je že naznanjal, da je popolnoma nemogoče, preceniti število ponesrečencev. Zjutraj je šlo 1500 delavcev v jame. «Upa se, da se največjemu delu posreči, rešiti se skozi stranske izhode.» Temu upanju menda tisu, ki so brzovjavljali, sami niso verjeli. «Vzrok nesreče je neznan.» Tri jame so izpremenjene v morje plamenov. Ogenj izbija skozi vse vhode rovov. Sledeča brzovjavka iz Douaia je prinesla nekoliko tolažbe, ali pobila je še več upov:

«Vsled eksplozije plinov, kateri se pripisuje katastrofa v roveh IV. in XI. v courrierskih jamah, so bili najprvo odtrgani vsi trami, ki so podpirali rovske hodnike, vsled česar so se rovi na mnogih mestih podrli. Poskuša se, izprazniti rov III., da se prinese pomoč delavcem, ki so v nevarnosti. Opoldan se je spravilo enega samega ranjenca na dan; pozneje se je spravilo iz rova XI 120 živih ljudi na dan, ki so splezali na tesarsko stavbo, kjer so čakali na pomoč. Groza in obup prebivalstva sta tako velika, da ga ni mogoče opisati.»

Prihodnje poročilo je bilo že jasnejše: Lens, 10. marca: «Ogenj se je vnel že pred nekaterimi dnevi v rovu III in je povzročil eksplozijo plinov. Razven tega je zadela katastrofa rov II in rov IV. Dvigajoči se plini ovirajo vsak pristop; pomagati se vsled tega ne more. Ob vhodih jam se odigravajo prizori, ki trgaja srce človeku.»

Pravi se, da je nad 1000 delavcev izgubilo življenje, kar pa ni gotovo, čeravno se doslej iz omenjenih treh jam še ni spravilo nobenega rudarja na dan. V rovu IV je rešilno delo sila težko, ker je jama vsled eksplozije poškodovana in se vozne košare ne more spustiti do tal.

Lens, 10. marca ob pol 6. zvečer. «Sedaj je konstatirano, da je šlo danes v Courrièresu 1795 rudarjev v jame; 591 jih je zapustilo rove, manjka jih torej 1204. Misli se, da je vsaka rešitev nemogoča.»

* * *

Izginilo je pač vsako upanje, da bi se moglo iz gorečnega morja v jamah še koga rešiti. Natančnega števila žrtev še ni mogoče določiti, vsekakor dosega 1200, rudarji računajo celo do 1400 usmrčenih delavcev. Vsled velikanske nevarnosti se je moralo ustaviti vsako reševanje. Prvi inženjerji in delavci, ki so poskušali reševati, so morali dati kmalu znamenje, naj se jih potegne na dan; nekateri so plačali svoj poskus z življenjem. Misli se, da bode komaj tekom meseca mogoče, spraviti vse mrliča na dan.

Pogreb prvih žrtev je bil v torek ob 11. uri dopoldan ob ogromni udeležbi.

Prebivalstvo je v strašni bedi. V celi veliki vasi ni skoro hiše brez mrliča. Malo število rešenih rudarjev je skoro vseskozi več ali manj poškodovano. Ogromna nesreča pa si je izbrala svoje žrtve tudi med zaostalimi. Mnogo ljudi, ki so izgubili pri katastrofi rojake, je zblaznelo. Neka žena, po imenu Mericourt je izgubila vseh svojih sedem sinov. Delavec Clin je izgubil tri brate, pet svakov, štiri nečake in zeta. V Lensu je neka žena izgubila moža in pet sinov.

Neki delavec se je petkrat spustil v jamo in vselej je pripeljal nekoliko ranjenih in umrtvih seboj. Ko je šel šestič v rov, se ni več povrnil. Neki paznik je šel v jamo iskat svojega sina. Našel ga je mrtvega, strupeni plini pa so ubili tudi njega.

Za popravek rovov bode treba najbrže celo leto. Prezračenje doslej ni imelo uspeha. Zato so sklenili inženjerji, hermetično zapreti rove III, IV. in IX; rov II. pa naj služi kot zračna sesalka. Kar se tiče škode, je ogromna; doslej je ni mogoče oceniti. Tako se maščuje nenasična želja za profitom tudi nad izkoriščevalci samimi.

Najnovejše vesti.

Pariz, 13. marca. Novo francosko ministrstvo je sestavljeno. Predsedništvo in pravosodje ima Sarrien; notranje zadeve Clemenceau; zunanje zadeve Bourgeois; vojno Etieme; mornarico Thompson; uk in bogočastje Briand; trgovino Doumergue; javna dela Barthou; poljedelstvo Ruau; finance Poincare; kolonije Leygues. — Sarrien, Bourgeois in Ruau so radikali, Clemenceau in Doumergue socialna radikalca, Briand je socialist, ostali ministri so udje republikanske demokratične leveice. Državnimi podtajniki so imenovani Sarraut za notranje zadeve, Dujardin-Beaumetz za umetnost in Berard za pošto in brzovjav.

Beograd, 13. marca. Uradno glasilo objavlja naredbo finančnega ministrstva, upravljenemu vsem colninskim uradom glede avtonomnega colninskega tarifa, ki je uveljavljen s 16. svečanom po starem koledarju. — V krogih poslancev vladne stranke se priporoča, naj se v Avstriji sploh ne sklene trgovinskega provizorija, temveč naj se vodi obravnave glede trgovinskega ugovora brez provizorija. Skupštino pa naj se odgodi do konca aprila.

V opozicionalnih krogih vlada mnenje, da se je kombinacija z Gruičevim ministrstvom razbila. V vladnih krogih pa zatrjujejo, da je Gruičev kabinet že sestavljen, samo vojni portfelj še ni oddan. Gruič prevzame baje predsedništvo in zunanje zadeve.

Lens, 14. marca. Včeraj je bil pogreb tistih žrtev rudniške katastrofe v Courrièresu, ki se jih ni moglo izpoznati. Pogreba so se udeležili zastopnik predsednika republike, minister za notranje zadeve Dubief, zastopniki ministrskega predsednika in drugih ministrov, več senatorjev in poslancev, zastopniki civilnih in vojaških oblastij in velika množica. Oddelek ženijske čete je izkazal pri pogrebu vojaško počast. Nad grobom je govoril arški škof in minister Dubief. Poslednji je obljubil udovam in sirotam državno pomoč ter je hvalil reševalne oddelke. Govorila sta tudi poslanca Lamendin in Selles, ki sta ostro prijemala podjetniško družbo. Čulo se je burne glasove iz množice: «Dol s kapitalisti!» in «dol z morilci!»

Velikansko senzacijo provzročila izjava jamskega nadzornika Mozina, ki je včeraj rekel, da je že pred tremi tedni poslal prefektu poročilo, v katerem je opozarjal na dušiči in soparni zrak v courrierskih jamah. Na njegovo začudenje pa do današnjega dneva sploh ni dobil odgovora.

Ko se je to izvedelo, so tudi inženjerji izjavili, da so že pred daljšim časom opozarjali ravnateljstvo, naj zapre rov III, da se more omejiti požar, ki je tam nastal in da se prepreči razširjenje ognja po drugih roveh. Ravnatelj pa je to odklonil. Sliši se, da prideta zaradi tega ravnatelj in prefekt pred sodišče.

Dopisi.

Trst. Ko to pišem, začenjajo v Trstu volitve v mostni svet in deželni zbor tržaški. Pri teh volitvah se bije veliki boj v III. razredu med dosedanjo vladajočo ital. stranko in med socialno demokracijo. Le-ta dela našim psevdoliberalcem preglavice. Za tako-

zvano «Ljudsko stranko» in druge v trenutku improvizirane stranke se italijanski liberalci, kakor se vidi, ne zmenijo. Kako izidejo volitve, bomo videli; soc. dem. stranka ima veliko upanja, čeprav se od vseh strani hoče preprečiti, da bi ne prišla od te stranke v mestni svet kontrola nad dosedanjim izkoriščanjem občine od strani gospodovalne stranke. Kako izidejo te volitve, je torej vprašanje; zanimiv pa je boj, ki pričinja, kakor nekaka predigra velikemu boju, za katerega se vse stranke pridno pripravljajo, in ki se bije pri prihodnjih političnih volitvah po uvedbi splošne volilne pravice. To potrjuje tudi dejstvo, da se udeležuje sedanjega boja v tretjem razredu tudi slov. nar. stranka, ki si pa ne postavlja svojih kandidatov, pač pa sklicuje shode volilcev III. razreda — svoje pristaše — da se z njimi pogovarjajo o stališču, ki naj ga v tem boju zavzame. Ako si malo ogledamo, kaj se sklepa na takih shodih slov. nar. stranke, in če zapazujemo agitacijo, ki jo je ta stranka pričela po okoličih za sedanje mestne volitve, ravnolako pa agitacijo, ki jo vodijo druge stranke, moramo triliti, da se vse pripravlja na bodoče politične volitve.

Slovenska narodna stranka je pričela izbirati po okolici zaupnike ter jih vabiti v mesto na tajne zaupniške seje — kar se druga leta za mestne volitve ni delalo. Iz gotovih virov smo izvedeli, da se hočejo po okolici še naprej tako utrditi, da si zagotove zmago za državne volitve. Na prej omenjenih shodih noče zavzeti nikakega stališča v prilogi eni ali drugi stranki, nastopajoči v III. razredu mestnih volitev, najbrž iz razloga, ker se hoče pri političnih volitvah gotovo združiti s katero novih strank, ki so se sedaj pokazale na dan, da pridobe kak mandat v kakšnem mestnem okraju, kjer so tržaški Slovenci uplivni. Vzemimo še gnjusno, izzivajočo propagando ital. liberalne stranke, ki jo je pričela proti soc. dem. stranki. Oglejmo si tudi taktiko novih improviziranih strank, ki imajo edini namen, delovati proti socialni demokraciji ter oglejmo si se nova — do sedaj še nikdar ne rabljiva volilna bojna sredstva in prišli bomo do zaključka, da se od vseh strani deluje na to, da se prepreči pri prihodnjih državnozborskih volitvah vseh soc. dem. stranke. Sicer pravijo vsi, da hočejo škodovati ital. vladajoči stranki, v resnici pa se le škoduje in se hoče škodovati socialistični stranki.

Uverjeni pa smemo biti, da se vse te zapreke, ki se jih stavi na pot naši stranki, gotovo izjalove. Če se že ne posreči, poslati nam v mestni svet tržaški par svetnikov, se nam bode gotovo posrečilo, poslati v državni zbor kakega mestnega poslanca.

Imamo preveliko zaupanje v naše sodruge, ki načelujejo temu gibanju, da bi imeli dvomiti o tem. Tega pa še ne moremo reči slov. skupini socialistične stranke v Trstu, katero tvorijo žal le ljudje preveč odvisni in preveč zadržani v svojih poslih. In vendar si bodo morali kmalu naložiti na rame tudi oni breme agitacije v nekaterih predmetih in po okolici, da se razširi zanimanje za socialne ideje, da se pridobi novih svežih pristašev, ter da se ustanovi pol. organizacije.

Ako se pusti okolico in nekatera predmetja v mirnem spanju pravičnega, ostane vse pri starem, in mi ne bomo mogli nikdar pokazati uspehov tam, kjer bi jih lahko največ dosegli.

Treba je, da se tudi v našem taboru prične oživljati, kar je zaostalo. Sicer imamo še precej mesecev do političnih volitev, toda čas hiti, in kdor mu ne sledi, ostane osamljen. Treba pričeti, in ložje nam bode potem nadaljevati. Če se pa ne začne v kratkem, preteče čas. Na delo torej, da ne bode prepozno.

Iris.

Trbovlje. Ko je bila zadnja stavka v Trbovljah končana, se je družba popovskih podreptnikov v podpornem društvu bahala,

češ: Zmagali smo! Takrat je bila tam velika ošabnost, pameti pa grozovito malo. Kdo je zmagal, kako, kdo je bil premagan — s tem si nihče ni belil glave. Le «zmagali smo!» se je kričalo. Ali le malo časa je trajalo in že je pijanost minila, maček pa je tu. In že se kesajo tisti, ki so takrat kričali, pa se počasi vprašujejo, ali so res zmagali? Ali niso bili tudi sami premagani? Zopet se skuša od golove strani vdomačiti svetopisemske razmere, ki so vladale v časih Draža in Terpolica in kesanje prihaja. Prepozno pa izpoznavajo posamezniki, da so sedli Lebu na limanice . . . Njegovi interesi in pa interesi delavcev so narazen kakor zemlja in nebesa. A takrat niso mislili na to. Prihaja pa čas, ko se pokaže, da je izkoriščevalcem delavec enak objekt za izsesavanje, naj je že socialni demokrat, ali pa naj se imenuje drugače. Kadar se tepe delavce, se ne pazi, kam padajo udarci.

Ko je bila stavka končana, ni bil v resnici nihče premagan. Žrtve so bili pač tisti rudarji, ki jim je ošabno podjetništvo odpovedalo delo — po lastni trditvi ne zaradi stavke, temveč ker so bili že davno ne ljubi direkciji in raznim paznikom. Ali po stavki je narasla prevzetnost in brutalna brezobzirnost podjetništva, ki je mislilo, da ima zahrbitišče v podpornem društvu. Tukaj se pokazuje škodljivost Lebove popovske organizacije, ki škoduje vsem. Ako se poslabšajo razmere za delavce, se ne poslabšajo samo za socialne demokrate, temveč za vse. Tako so pod Lebovo komando stoječi nepremišljeni rudarji vrezali sami sebi v meso. Danes že sami potihoma pripovedujejo po Trbovljah, zakaj je Leb sedel k «pulverkišti» ter jih izročil na milost in nemilost trboveljski družbi.

Semtertje premišlja že tudi ta in oni, kaj se kaplani mešajo v delavske reči. Ko je neki tuji kaplan v pismu, ki smo ga objavili, vprašal trboveljskega, kdaj «bode socialno demokracijo panal», so se tukajšnji črni kosi čutili prizadete. Šlo se jim je za slavo. Uničiti socialno demokracijo! Toliko razsodnosti ti fantje iz črne sole nimajo, da bi izpoznali brezuspešnost takih namenov. V rudarskem kraju, kakor je trboveljski, je socialna demokracija vsled naravnih razmer moč, katere ni mogoče uničiti. In če bi res prišla kaka posebna sila, kak ženialen, brutalen brezobzirnež in bi se mu posrečilo, speti jo v verige, je vendar ne bi mogel uničiti in ne bi mogel preprečiti, da kmalu raztrga okove. Kako naj bi naši kaplani razumeli take naravne zakone? Naši kaplančki, ki hočejo biti učitelji izkušenim rodbinskim očetom, ki pa ne vedo ničesar drugega, kakor tisto, kar so čitali v dogmatiki in v liturgiki, pa morda še tistega ne, ker so že pozabili! Uničiti socialno demokracijo — to je bil cilj njih častihlepnosti in ker sami niso imeli moči za tako Herkulovo delo, so se združili z junakom Lebo — saj sredstva posvečujejo namen in na kvalitete zaveznika ni treba paziti — pa so se — krščani! katoličani! antisemitje! — vpregli v službo židovske izkoriščevalne družbe. Nam je to razumljivo in se ne ešiframo zaradi njih

gusta. Ali tisti delavci, ki so jim sedli na limanice, se kesajo sedaj prepozno. Ali se bodo vsaj naučili iz britke izkušnje?

Škoflje pri Divači. Dne 13. aprila bode 13 let, kar se pri nas išče rudo. Toda to ni pravi rudnik, temveč nekako divje delo. Danes se vzame delavce, jutri se jih odpusti. Tako je bilo 1. t. m. odpovedano 3 delavcem na 15 dni. Med njimi je tudi eden, za katerim drugi delavci nič ne bodo žalovali. Bil je slab tovariš, da si ni lahko misliti slabšega. Njegovo največje veselje je bilo, hoditi v pisarno, pa tam prenašati pošte o ostalih delavcih. Posebno je imel piko na organizirane, ki jih je pri vsaki priložnosti tožil in ogovarjal, vsled česar si je tudi marsikateri bal, pristopiti društvu. Sedaj ga torej izgubimo. Ali še enega takega imamo med seboj — dobro ve, koga mislimo. Njemu svetujemo, naj se popravi, kajti tukajšnji delavci ne žele, da se dela vedno zgaga med njimi. Ako jih bode dotičnik še nadalje provociral, poskrbe, da dosežejo mir.

Naznanilo.

Predrznili so se nekateri, da so prejeli naročnino za list. Vse cenj. odjemalce opozarjamo vljudno, na nima nihče pravice kaj takega napraviti. Denar sprejemati sme le **upravnništvo** »Rdečega prapora« v Ljubljani.

Upravnništvo.

Organizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavci!

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitom času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkrit nasprotnik.

Predavanje

«Kako je Peter zatajil Gospoda» se vrši v nedeljo, dne 18. marca t. l. ob 10. uri dopoldne v dvorani gosp. J. Vospernika na Turjaškem trgu.

Vstop prost vsakomur.

Uljudno vabi

Anton Chráska
evang. pridigar.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah «Rdeč prapor» naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Šešark, Šelenburgove ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserma.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

Sodrug, Delavci, berite in širite svoj list „Rd. prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje:

za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(solako poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„**Unione**“

preje „**Tedesco**“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».